

**SENCER,
İsmail Saib**

(bk. İSMAİL SAİB SENCER).

SENDER
(سندر)Ebû Abdillâh (Ebû'l-Esved) Sender
(ö. 65/685'ten sonra)**Sahâbî.**

Aslen Filistinli bir sahâbî olan Zinbâ' b. Selâme el-Cüzâmî'nin kölesi olup Zinbâ'nın kendisine verdiği ceza sebebiyle tanınmıştır. Buna göre efendisi onu câriyelerinden birini öperken görmüş, çok öfkelenerek kullarını ve burnunu kesmiş, bir rivayete göre ise hadım ettirmiştir. Bu cezayı ağır bulan Sender şikâyet için Hz. Peygamber'e giderek olayı anlatmış, Resûl-i Ekrem de Zinbâ'ı çağırarak hukukî yönü bulunan bir suçun cezasını kendisinin veremeyeceğini ifade etmiştir. Efendilerin kölelerine güçlerinin üstünde yük yüklememeleri, kendi yediklerinden ve giydiklerinden yedirip giydirmeleri, memnun kaldıkları takdirde onları elde tutmaları, aksi halde elden çıkarmaları ve kesinlikle işkence etmemeleri gerektiğini belirten Resûlullah, kulak, burun gibi organlarının kesilmesi (müsle), ateşle işkence yapılması ve hadım edilmesi durumunda kölenin hürriyetini kazanacağını, dolayısıyla Sender'in Allah ve resulünün himayesine geçtiğini bildirmiştir (İbn Sa'd, VII, 506; Müttakî el-Hindî, XIII, 428-429).

Resûl-i Ekrem tarafından âzat edilen Sender, Medine'de onun yakın çevresinde yaşayarak hizmetinde bulundu. Hz. Peygamber'in vefatından kısa bir süre önce yanına gelip vefatından sonra kendisiyle kimin ilgileceğini, bu hususta kendisine ne tavsiye edeceğini sordu. Resûlullah da onu bütün müslümanlara emanet ettiğini söyledi. Hz. Ebû Bekir halife olunca Sender kendisine Resûl-i Ekrem'in sözünü bildirdi, o da Sender'i korumaya devam etti. Hz. Ömer'in hilâfetinde de aynı şeyi hatırlatınca Ömer, Medine'de kaldığı veya başka bir yere gitmek istediği takdirde kendisine yardımcı olacağını bildirdi. Sender Mısır'a yerleşmeye karar verdiğinde Hz. Ömer, Mısır Valisi Amr b. Âs'a Resûlullah'ın Sender hakkındaki tavsiyesini içeren bir mektup gönderdi. Amr da ona Minye

(Münye) adı verilen çok geniş bir arazi ile ev tahsis etti. Sender'in bu mülkünün ölümünden sonra Asbağ b. Abdülaziz b. Mervân'a verildiği (İbn Sa'd, VII, 506) yahut önce vârislerine intikal edip onların Asbağ'a sattığı (İbn Hacer, II, 322) rivayet edilmektedir. İkinci rivayetten Sender'in hadım edilmeden önce evlenip çocuk sahibi olduğu, Mısır'a çocuklarıyla birlikte gittiği ve soyunun devam ettiği anlaşılmaktadır. Onun Abdullah ve Mesrûh adlı iki oğlunun sahâbî olduğunun belirtilmesi de bunu gösterir (İbnü'l-Esîr, III, 267; İbn Hacer, II, 322; III, 407-408). Sender'e efendisi tarafından verilen ceza ve Mısır'da kendisine arazi tahsisi olayları bazı kaynaklarda Sender'in oğluna nisbet edilmişse de İbn Hacer bunun doğru olmadığını söylemektedir (*el-İşâbe*, II, 84-85). Müsle ve hadım etme olayı bazı hadis kaynaklarında Sender'in adı verilerek (*Müsned*, II, 182, 225; Taberânî, VII, 169; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, VIII, 36), bazılarında ise verilmeden (Ebû Dâvûd, "Diyât", 7; İbn Mâce, "Diyât", 29) nakledilmektedir. Mısır'da büyük servet edindiği anlaşılan ve Abdülmelik b. Mervân dönemine kadar (685-705) yaşayan Sender'in vefat tarihi belli değildir. İbn Abdülhakem, Mısırlılar'ın Sender'den biri efendisinden gördüğü zulmü anlatan, diğeri Gıfâr, Eslem ve Tüccib kabilelerine hayır dua içeren iki hadis naklettiklerini söyler (*Fütûhu Mısır*, s. 138). Kendisinden oğlu Abdullah rivayette bulunmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, II, 182, 225; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1403/1983, IX, 438-439; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 505-507; İbn Abdülhakem, *Fütûhu Mısır* (Torrey), s. 137-139, 302-303; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi), Beyrut 1405/1984-85, V, 268-269; VII, 169; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, Haydarâbâd 1354, VIII, 36; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), II, 688-689; III, 924; IV, 1597; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, II, 260, 464-465; III, 267-268; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 551; II, 84-85, 131-132, 322; III, 407-408; Şemseddin es-Sehâvî, *el-Fahrü'l-mütevâli fi menî'ntesebe li'n-nebî mine'l-hademi ve'l-mevâli* (nşr. Meşhûr Hasan Mahmûd Selmân), Zerkâ / Ürdün 1407/1987, s. 48-49; Süyûtî, *Der-rû's-sehâbe fi men dehale Mısır mine's-şahâbe* (nşr. Hâlid Abdülfettâh Şibl Ebû Süleyman), Beyrut 1417/1997, s. 67; Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl*, V, 707; XIII, 428-430.

MEHMET ÖZŞENEL

SENEDE

(bk. İSNAD).

SENEDE-i İTTİFAK
(سند ائتفاق)Osmanlı tarihinde
merkez bürokrasisi ile âyan arasında
imzalanan belgenin adı.

Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletle halk arasında irtibatı sağlayan ve âyan, eşraf gibi adlarla anılan mahallî otoriteler, zamanla devletin içine düştüğü sıkıntılardan faydalanıp buldukları bölgede güçlerini ve nüfuzlarını merkezî otorite aleyhine genişletmiş, XVIII. yüzyılda Anadolu ve Rumeli'de güçlü aileler ve hânedanlar ortaya çıkmıştır. Taşrada otoritesini tesis edemeyen devlet bu güçlerin varlığını kabul etmek zorunda kalmış, âyanların kendi aralarında ve devletle olan mücadeleleri sosyal yapıyı ve dengeleri iyice bozmuştur. Kabakçı Mustafa isyanı neticesinde tahtından indirilen III. Selim'i tekrar padişah yapmak amacıyla askerleriyle beraber İstanbul'a gelen Rusçuk yâranından Alemdar Mustafa Paşa, III. Selim'in öldürülmesi üzerine 28 Temmuz 1808 tarihinde II. Mahmud'u tahta geçirmiş ve kendisi de sadrazam olmuştur (bk. ÂYAN).

Ülkede düzenin sağlanabilmesi için hükümetle âyanların görüşmesi gerektiğini anlayan Alemdar Mustafa Paşa onları İstanbul'a davet etti. Bu arada âyana karşı nasıl bir tavır ortaya konacağını tesbit etmek için vükelâ ve merkez bürokrasisi de toplantılar yapmaya başladı. Tepedelenli Ali Paşa, Bulgaristan âyanı ve İstanbul'a uzak yerlerde yaşayan bazı âyanlar davete icâbet etmedi. Müzakerelere katılan âyanların sayısı belli olmayıp Çapanoğlu Süleyman Bey, Karaosmanoğlu Ömer Ağa, Sirozlu İsmâil Bey, Şile âyanı Ahmed Ağa, Bolu Voyvodası Hacıahmedoğlu Seyyid İbrâhim Ağa, Bilecik âyanı Kalyoncu Mustafa Bey ve Çirmen mutasarrıfı Mustafa Bey'in isimleri kaynaklarda zikredilir. Kuvvetleriyle birlikte İstanbul'a gelen âyanların askerleri Üsküdar ve Davutpaşa gibi şehrin dışında olan yerlerde konakladı.

II. Mahmud 29 Eylül 1808'de Kâğırthane'deki Çağlayan Kasrı'na geldi ve huzura kabul ettiği âyanlardan Çapanoğlu Süleyman Bey, Sirozlu İsmâil Bey ve Karaosmanoğlu Ömer Ağa'ya samur kürkleri ve hânçerler hediye etti. Diğer âyanlara da sadrazamın otağında hil'atler giydirildi. Şeyhülislâm, devlet ricâli, yeniçeri ağası ve âyanın katılımıyla Alemdar Mustafa Paşa'nın başkanlığında yapılan toplantı sad-